

OUD ≠ OUT

Op zoek naar een (lokaal) beleid
voor gelukkig ouder worden

Ouderenzorgspiegel

1. Inleiding

Ouderenbeleid is meer dan zorgbeleid of het realiseren van een rusthuis. Gemeenten zijn ons inziens het best geplaatst om dit breed ouderenbeleid vorm en inhoud te geven. Het besef is groeiende, het beleid is zich nog aan het ontwikkelen, de realisaties zijn nog komende.

Ouderenbeleid is een combinatie van zorgen dat mensen actief oud kunnen worden en van zorgen voor mensen die zorg nodig hebben. Ouderenbeleid is bijgevolg een tweesporenbeleid. Belangrijk is wel dat het tweede spoor steeds samen spoort met het eerste. Ook zorgbehoevende ouderen willen we sterker maken om te blijven participeren aan de samenleving.

Ouderenbeleid staat voor ons niet los van ander beleid. Ouderenbeleid biedt mogelijkheden voor realisatie van ander beleid: oudervriendelijke straten zijn ook kindvriendelijke straten. In deze zin mag ouderenbeleid nooit los gezien worden van een ander beleid. We willen de muren tussen de verschillende groepen echt slopen: oudervriendelijke straten naast kindvriendelijke straten is bijzonder onzuinig. Tegelijkertijd zijn er verschillen. Deze verschillen maken de samenleving juist boeiend. Ouderenbeleid staat niet los, maar heeft een eigen identiteit.

Toch kunnen we het ouderenbeleid reeds toetsen. Welke stappen heeft de gemeente reeds genomen, is er al een beleidsvisie, zijn er al realisaties, is de gemeente bezig met een integraal beleid? Dit zijn enkele vragen die we willen stellen. De vragen dienen om te inspireren. We willen met deze vragen het beleid mee vorm geven, mee richting geven.

Ouderenbeleid willen we toetsen op zeven domeinen. Deze zeven domeinen tonen het brede verhaal.

De zeven domeinen zijn:

- de oudervriendelijke gemeenten (het openbaar domein en de publieke ruimtes en gebouwen)
- de mobiliteit
- de huisvesting
- de participatie van ouderen de (sociale inclusie van ouderen)
- participatie in het beleid
- communicatie en informatie
- zorg (ook samenwerking tussen de zorgaanbieders)

Alle acties op deze zeven domeinen samen zorgen voor het welzijn of welbevinden van de oudere.

2. Hoe gaan we aan de slag?

Met je afdeling overloop en bespreek je de verschillende domeinen aan de hand van de vragen. Je kent een cijfer toe per vraag. De betekenis van de cijfers vind je hieronder.

0	Geen beleid
1	Intentie tot beleid of het opmaken van een plan
2	Uitvoeren van beleid of uitgevoerd
3	Vernieuwende en verfrissende initiatieven of aanpak

Per domein bereken je je totaalscore en zet dit om in procenten. Je benoemt eveneens relevante aandachtspunten.

Op het einde zet je de bekomen procenten in een grafiek. Zo krijg je een mooi overzicht van waar jouw gemeente reeds goed scoort en waar er nog werk aan de winkel is. Ga in gesprek met de bevoegde schep en met de seniorenraad en andere adviesraden,... Zo kan jij, met jouw afdeling, meewerken aan het uittekenen van een goed ouderzorgbeleid in jouw regio.

3. De te bespreken domeinen

3.1. DE OUDERVRIENDELIJKE GEMEENTEN

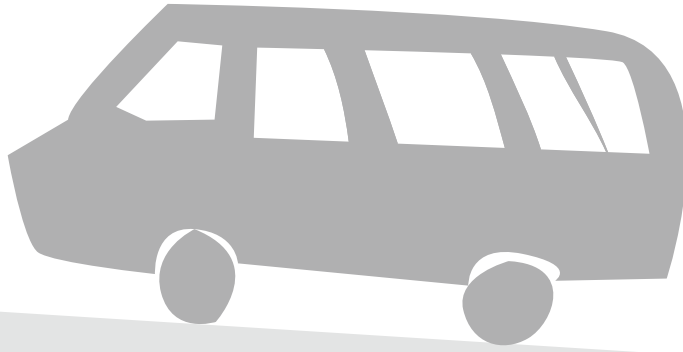
Oudervriendelijke gemeenten zijn gemeenten waar alle leeftijden thuis zijn, maar waar specifieke accenten zijn voor de oudere bevolking of voor mensen die minder goed te been zijn. Oudervriendelijke gemeenten hebben een belangrijke positieve invloed op het welbevinden, de onafhankelijkheid en de mobiliteit van mensen.

Oudervriendelijke gemeenten hechten dan ook veel belang aan de inrichting van het openbaar domein en aan de toegankelijkheid van de publieke gebouwen. De locatie van die publieke of semi-publieke ruimtes of gebouwen zijn goed gekozen zodat deze op een goede manier bereikbaar zijn.

vraag	omschrijving	punten 0/1/2/3
De gemeente heeft de gemeente geanalyseerd op de bereikbaarheid van voorzieningen voor ouderen	De analyse dient om de initiatieven van publieke als private actoren op een goede manier te kunnen begeleiden. Elke actor weet bijgevolg waaraan de investering moet beantwoorden.	
De gemeente concentreert diensten en voorzieningen voor ouderen in nabijheid van bestaande ouderenvoorzieningen	Het clusteren van voorzieningen voor ouderen verhoogt de toegankelijkheid. Dit gaat van zorgvoorzieningen en ontmoetingsruimten tot winkels.	
De gemeente heeft een verkeersveiligheidsbeleid met bijzondere aandacht voor zwakke weggebruikers	Een verkeersveilige gemeente zorgt dat ouderen en mindermobiele mensen gemakkelijker kunnen participeren aan de samenleving. Een verkeersveilige gemeente vertrekt van het STOP-principe (De S staat voor stappen, de T voor trappen, de O voor openbaar vervoer en de P voor personenwagen. Pas als de eerste drie alternatieven onmogelijk zijn is het gebruik van de auto te verantwoorden.) De snelheid van het verkeer is gebaseerd op 30-50-70-90.	
Straten zijn aangepast aan ouderen en mindermobiele mensen	De trottoirs worden goed onderhouden, zijn vrij van obstructies, zijn gemakkelijk op te stappen of te rijden. Er zijn op regelmatige afstand rustplaatsen. Er zijn voldoende veilige oversteekplaatsen. De verkeerslichten zijn zo afgesteld dat iedereen kan oversteken.	
Straten en publieke ruimtes zijn veilig	De straten en publieke ruimtes zijn efficiënt verlicht. Ze zijn zo ontworpen dat er geen verborgen plekken of dode hoeken zijn. De straten en publieke ruimtes zijn proper en worden regelmatig gekuist.	
Publieke ruimtes en semi-publieke ruimtes zijn aangepast aan ouderen	Deze ruimtes en gebouwen zijn toegankelijk voor mindermobiele mensen. Er zijn duidelijke en leesbare aanwijsborden. Er zijn voldoende zitplaatsen en er zijn sanitaire voorzieningen.	
	Totaal (T)	

Score = $100/18 \times T =$ %

Wat kan beter?

3.2. DE MOBILITEIT VERZEKEREN

Zich kunnen verplaatsen is een belangrijke sleutel om actief ouder te kunnen worden. Participatie van ouderen wordt mogelijk, en zorg wordt bereikbaar. Mobiliteit verzekeren legt nadruk op bereikbaarheid, betaalbaarheid en zekerheid. Het openbaar vervoer speelt hierin de hoofdrol. Maar ook het individueel vervoer moet de nodige accenten leggen

vraag	omschrijving	punten 0/1/2/3
In het mobiliteitsplan is er een hoofdstuk met maatregelen en acties met betrekking tot mindermobiele mensen, ouderen of voetgangers, fietsers en mindermobiele mensen	Mobiliteitsplan legt de nadruk op de bereikbaarheid en de betaalbaarheid van het zich verplaatsen. Het houdt rekening met de bereikbaarheid van de voorzieningen en diensten voor ouderen en de omliggende gemeenten en buurten. Extra aandacht gaat naar het openbaar vervoer, aantal en comfort van halteplaatsen, taximogelijkheden, vrijwilligerscentrales.	
Er is een mindermobielen centrale die ondersteund wordt door de gemeente	Een mindermobielen centrale kan ondersteund worden door de gemeente door financiële hulp, mee zoeken naar vrijwilligers, bekendmaken van de dienstverlening, ...	
Er zijn speciale taxi-tarieven voor ouderen en mindermobiele mensen	Naast openbaar vervoer en het mindermobielenvervoer biedt een taxi mogelijkheden om de bereikbaarheid te vergroten. Lagere inkomensgroepen kunnen genieten van een lager taxi-tarief. De gemeente staat in voor de organisatie	
De informatie voor de reiziger van het openbaar vervoer is duidelijk en ook voor slechtzienden leesbaar	De toegankelijkheid van het openbaar vervoer vergroot door duidelijke en leesbare informatie. De gemeente kan hierbij een stimulerende rol spelen.	
Halteplaatsen en overstapplaatsen zijn veilige en comfortabele plekken	De gemeente kan een extra inspanning doen om de halteplaatsen veilig (licht, netheid, overzicht) en comfortabel te maken voor minder mobiele mensen (zitplaats, schuilplaats, goede informatie, ...)	
Op voor ouderen belangrijke plaatsen zijn parkeerplaatsen voorzien voor ouderen. Kiss-en ride wordt voorzien.	De onmiddellijke nabijheid van enkele parkeerplaatsen bestemd voor ouderen en van een kiss-en ridezone in de nabijheid van voor ouderen belangrijke plaatsen verlaagt de drempel voor mindermobiele mensen	
Stationsbuurten worden zo georganiseerd dat ouderen er zich veilig en comfortabel voelen	De drempel naar het openbaar vervoer is soms groot omwille van het onveiligheidsgevoel dat een stationsbuurt uitstraalt of omwille van de beperkte toegankelijkheid (bv geen liften).	
	Totaal (T)	

Score = $100/21 \times T =$ %

Wat kan beter?

3.3. DE HUISVESTING VAN OUDEREN

Een goede woning is essentieel voor het welbevinden van iedereen. Een goede woning is een startplaats voor het actief ouder worden, maar tevens voor het bieden van de nodige zorg.

vraag	omschrijving	punten 0/1/2/3
De gemeente heeft een "woonplan" (1) met aandacht voor ouderen	Een "woonplan" is een beleidsdocument waarin de gemeente haar acties rond wonen en meer bepaald haar acties voor bepaalde doelgroepen rond wonen synthetiseert.	
De gemeente heeft de woning van de ouderen onderzocht op basis van levenslangwonencriteria	Een onderzoek van de kwaliteit van de woningen van ouderen is noodzakelijk om een gepast actieplan te ontwikkelen. Dit is uiteraard een onderdeel van het woonplan.	
De gemeente stimuleert door middel van premies, informatie, ... het levenslangwonenconcept	Levenslang wonen is pas mogelijk indien de eigenaar de kennis, informatie en middelen heeft om dit toe te passen.	
De gemeente heeft evt intergemeentelijk een woonloket waar ondermeer bijzondere aandacht wordt besteed aan wonen voor ouderen	Informatie over alle aspecten van wonen moet te vinden zijn in het woonloket. Dit moet op een leesbare en duidelijke manier beschikbaar zijn.	
De gemeente heeft een project voor woningaanpassing lopende	Door het organiseren van een project kan de gemeente alle initiatieven registreren en stimuleren en zo zorgen dat woningaanpassing proactief gebeurt.	
De gemeente stimuleert en creëert de ruimtelijke mogelijkheden voor verschillende woonvormen geschikt voor ouderen	Verschillende woonvormen als kangoeroewonen, samenwonen, ... zijn vandaag ruimtelijk niet mogelijk. De gemeente kan via een stedenbouwkundig reglement en een aanpassing van de ruimtelijke uitvoeringsplannen deze vormen mogelijk maken.	
De gemeente steunt en stimuleert de thuiszorgdiensten in de gemeente	Thuiszorgdiensten zijn fundamenteel bij het levenslang wonen. De gemeente kan de behoefte aan thuiszorg kwantificeren en via het lokaal sociaal beleidsplan in samenspraak met de thuiszorgdiensten verder ontwikkelen	
De gemeente steunt de mantelzorger	Naast thuiszorgdiensten zijn mantelzorgers even essentieel. De gemeente ondersteunt zowel de mantelzorger als de mantelzorgorganisaties.	
De gemeente geeft huurhulp, steun bij aanpassen van woningen voor behoeftige ouderen	Behoeftige ouderen worden door de gemeente ondersteunt inzake huurhulp maar ook inzake het aanpassen van de woning.	
De gemeente zorgt dat binnen de verschillende woonprojecten aandacht is voor wonen voor ouderen	Private en publieke projectontwikkelaars worden gestimuleerd om binnen hun woonprojecten (verkavelingen, appartementen, ...) aandacht is voor wonen voor ouderen (gelijkvloers, liften, kleinere woneenheden, kangoeroewonen, ...)	
	Totaal (T)	

(1) De term "woonplan" is een vage verzamelterm voor alle mogelijke beleidsdocumenten die onder andere met wonen te maken hebben. "Woonplan" kan dus een onderdeel zijn van een ander plan of document.

Score = $100/30 \times T =$ %

Wat kan beter?

3.4. DE SOCIALE INCLUSIE VAN OUDEREN

Actief ouder worden is mogelijk wanneer de oudere geïntegreerd is in de lokale samenleving en de nodige steun vindt om verder te kunnen participeren aan deze samenleving. Ook zorgbehoevende ouderen moeten blijvend participeren aan de samenleving. Dit vraagt zowel van de samenleving een inclusie- als van de oudere een participatieverhaal.

vraag	omschrijving	punten 0/1/2/3
De gemeente ondersteunt en stimuleert het verenigingsleven van en voor ouderen	De gemeente zorgt voor goedkope of gratis vergader- of activiteitenzalen, zorgt voor bekendmaking van activiteiten, stimuleert samenwerking tussen ouderenverenigingen, zorgt voor materiaalenuitleendienst, ...	
De gemeente zorgt voor voldoende ontmoetingsplaatsen voor ouderen	Behoeften aan publieke en semi-publieke ruimtes wordt onderzocht en oplossingen worden gezocht. Bestaande publiek en semi-publieke ruimtes worden oudervriendelijk.	
De gemeente stimuleert activiteiten voor ouderen.	Activiteiten zijn aangepast aan de oudere (aangepaste uren) en zijn betaalbaar voor de meest behoeftige ouderen	
De gemeente ondersteunt verenigingen buuren en buurten om ouderen en zorgbehoevenden te bezoeken en te helpen	Eenzaamheid kan doorbroken worden als buuren en buurten hun ouderen en zorgbehoevenden gaan bezoeken. De gemeente kan zowel verenigingen als buurten stimuleren.	
De gemeente steunt verenigingen bij het organiseren van laagdrempelige activiteiten voor ouderen en zorgbehoevenden	Ouderen en zorgbehoevenden worden het best persoonlijk uitgenodigd en begeleid naar de activiteit. De gemeente kan verenigingen hierbij ondersteunen	
De gemeente ondersteunt het vrijwilligerswerk en moedigt ouderen aan vrijwilligerswerk op te nemen	De gemeente organiseert in samenwerking met verenigingen een databank over beschikbare taken in het vrijwilligerswerk en maakt de mogelijkheden van het vrijwilligerswerk beter bekend	
De gemeente heeft binnen het armoedebeleid bijzondere aandacht voor ouderen	Arme ouderen zijn één van de minst zichtbare groepen. Hun sociaal isolement is bijzonder groot. Aandacht voor deze specifieke groep is nodig om de problematiek van het sociaal isolement van arme ouderen te doorbreken	
De gemeente steunt armenverenigingen die bijzondere aandacht hebben voor ouderen	Arme ouderen zijn naast allochtone armen zeer moeilijk te bereiken. De gemeente steunt de inspanningen van armenverenigingen om deze groepen nog beter te bereiken	
	Totaal (T)	

Score = $100/24 \times T =$ %

Wat kan beter?

3.5. PARTICIPATIE IN HET BELEID

Mensen sterker maken houdt in dat mensen mee hun eigen omgeving en toekomst in handen nemen. Participatie in het beleid is hiervan een belangrijk element. Dit veronderstelt dat ouderen en zorgbehoevenden hun rechten op participatie in het beleid kunnen waarmaken. Dit betekent geïnformeerd en gehoord worden, maar ook kunnen wegen op beleid en dit samen met anderen.

vraag	omschrijving	punten 0/1/2/3
De gemeente heeft een ouderenraad	De ouderenraad betreft alle ouderen voortdurend bij hun werking.	
Op de agenda van de ouderenraad komen de punten die voor ouderen van belang zijn en die eventueel op andere adviesraden ook worden besproken	De specifieke vragen en behoeften van ouderen moeten ook doorklinken in de advisering van de andere raden. Dit kan door belangrijke punten die op andere raden komen ook voor te leggen aan de ouderenraad. De agenda's van de andere raden worden vooraf gescreend op dergelijke punten.	
De gemeente stimuleert ouderen om mee te wegen op het beleid	Ouderen worden via vorming en verenigingen gestimuleerd verder mee te wegen op het beleid. Informatie over het gemeentelijk beleid wordt op maat van de oudere gemaakt	
De gemeente maakt een ouderenbeleidsplan op	Het ouderenbeleidsplan is een onderdeel van het lokaalsociaalbeleidsplan	
De gemeente betreft actief ouderen bij het ontwikkelen van beleid	Naast de ouderenraad die een verantwoordelijkheid heeft bij het betrekken van ouderen, moet de gemeente actief ouderen betrekken bij het ontwikkelen van beleid. De participatie-instrumenten zijn aangepast aan de doelgroep ouderen	
	Totaal (T)	

Score = $100/15 \times T =$ %

Wat kan beter?

3.6. COMMUNICATIE EN INFORMATIE

Ouderen willen actief ouder worden. Dit kan enkel indien ze actief betrokken worden bij de samenleving. Communicatie en informatie zijn hier de sleutelementen.

vraag	omschrijving	punten 0/1/2/3
De gemeente ontwikkelt samen met de verenigingen specifieke communicatiekanalen voor ouderen	Ouderen hebben specifieke informatie nodig die leesbaar en duidelijk en op maat is van de oudere. Taal, vorm, wijze van overdracht is aangepast aan de doelgroep	
Ouderen worden stelselmatig geïnformeerd over beleid dat hen aanbelangt	Informatie moet actief ter beschikking gesteld worden van de ouderen. Bijzondere aandacht moet gaan naar die groepen die weinig sociale contacten hebben. Aangepaste informatiekanalen zijn hiervoor nodig (buurtbewoners die een buurtklap houden, bv). Verenigingen worden hiervoor ondersteund.	
De gemeente beschikt over een ouderenloket	Binnen de gemeentelijke diensten is er een specifiek ouderenloket waar ouderen met al hun vragen terecht kunnen en op een aangepaste manier te woord kunnen gestaan worden	
De balies van de gemeente worden getraind in het te woord staan van ouderen en andere zorgbehoevenden	Ouderen vragen een specifieke stijl en manier van te woord staan. Dit vereist van de balies een bijzondere aandacht.	
	Totaal (T)	

Score = $100/12 \times T =$ %

Wat kan beter?

3.7. ZORG

Actief ouder worden, ook als zorgbehoevende, vraagt in meerdere of mindere mate zorg. De zorg staat dan ook in het teken van dit actief ouder worden. Zorgen dat ouderen steeds kunnen participeren aan de samenleving. Zorg vertrekt dan ook van preventie en eerstelijnszorg. Maar ook tweedelijnszorg en eindzorg moeten ouderen de mogelijkheid geven om betrokken te worden bij de samenleving. Zorg is dus meer dan gebouwen of personeel, het vraagt een duidelijke attitude.

10

vraag	omschrijving	punten 0/1/2/3
Zorginstanties (1) betrekken ouderen bij de ontwikkeling van zorg	Zorg moet mensen sterker kunnen maken, maw hen de mogelijkheid geven terug te kunnen participeren. Hiertoe moet zorg afgestemd worden op de vraag van de oudere (zorgbehoevenden). Vorming en informatie over zorg is een belangrijk instrument om ouderen minder afhankelijk te maken. De gemeente stimuleert de zorginstanties bij het maken en geven van vorming.	
De gemeente heeft een lokaal sociaalbeleidsplan dat een bijzondere aandacht heeft voor ouderen	Het lokaalsociaalbeleidsplan heeft steeds aandacht voor ouderen. Hierbij wordt gekeken in welke mate er een bijzondere aandacht is voor de vele vragen en noden van ouderen en in welke mate ouderen ook betrokken zijn geworden bij het plan en de uitvoering ervan.	
De gemeente stimuleert (intergemeentelijk) de zorginstanties voor het opzetten van een breed gamma aan zorg	Het breed gamma van zorg moet zorgen voor een naadloze overgang van de ene zorg naar de andere, waarbij de terugkeer naar de thuissituatie vooraan staat. De gemeente stimuleert om die vormen te ontwikkelen die dit mogelijk maken (nachtopvang, dagopvang, ...)	
De gemeente stimuleert de zorginstanties voor het ontwikkelen van preventieve en thuiszorgzorg	Zorginstanties worden gestimuleerd om in de eerste plaats preventieve zorg en thuiszorg en thuiszorgondersteunende zorg te ontwikkelen.	
De gemeente zet een zorgplatform op	De gemeente brengt de verschillende zorginstanties samen in een lokaal zorgplatform om de behoeften en noden en de ontwikkeling van oudervriendelijke gemeenten mogelijk te maken (zie ook lokaal overleg kinderopvang).	
De gemeente zorgt voor een goede spreiding van zorgcentra	De toegankelijkheid van zorginstellingen vergroot door de nabijheid. Door middel van een planning kunnen de zorgcentra beter verspreid worden.	
De gemeente zorgt in samenwerking met zorginstanties en verenigingen voor goede informatie over het aanbod aan zorg	Ouderen en zorgbehoevenden hebben nood aan juiste en degelijke en leesbare informatie over het aanbod aan zorg. Hiervoor zijn er specifieke informatie-instrumenten en kanalen ontwikkeld	
De gemeente stimuleert de ontwikkeling van woonzorgcentra	Woonzorgcentra beantwoorden aan de vragen en wensen van huidige ouderen en omvatten verschillende woonvormen centraal en in de nabijheid van het centrum	
De gemeente stimuleert het proactief werken	Heel wat intensievere zorg kan vermeden worden door vooraf preventief te werken. Dit veronderstelt dat zorginstanties vlugger naar mensen toegaan en hun bevindingen doorgeven aan andere zorginstanties. Dit proactief werken vraagt dus heel wat samenwerking.	
De gemeente zorgt dat de zorgprogrammatie wordt gerealiseerd	Voor elke gemeente is er een zorgprogrammatie vastgesteld (aantal bedden, aantal dag- en kortopvangvoorzieningen, ...). De gemeente kan afwachten wat zorginstanties willen doen, maar kan ook de zorginstanties zelf stimuleren om de programmatie in te vullen. Eventueel kan de gemeente (OCMW) zelf initiatieven nemen.	
Totaal (T)		

(1) met het neutrale woord "zorginstanties" worden alle diensten en voorzieningen die zorg verlenen bedoeld

Score = $100/30 \times T =$ %

Wat kan beter?

4. Overzichtsgrafiek

Vul de bekomen percentages in per domein.

